BORNHOLMS REGIONSKOMMUNE

PRÆSTEBO STENBRUD

Råstoftilladelse 18/9-2023 – 18/9-2033

J.nr.: 22/29275

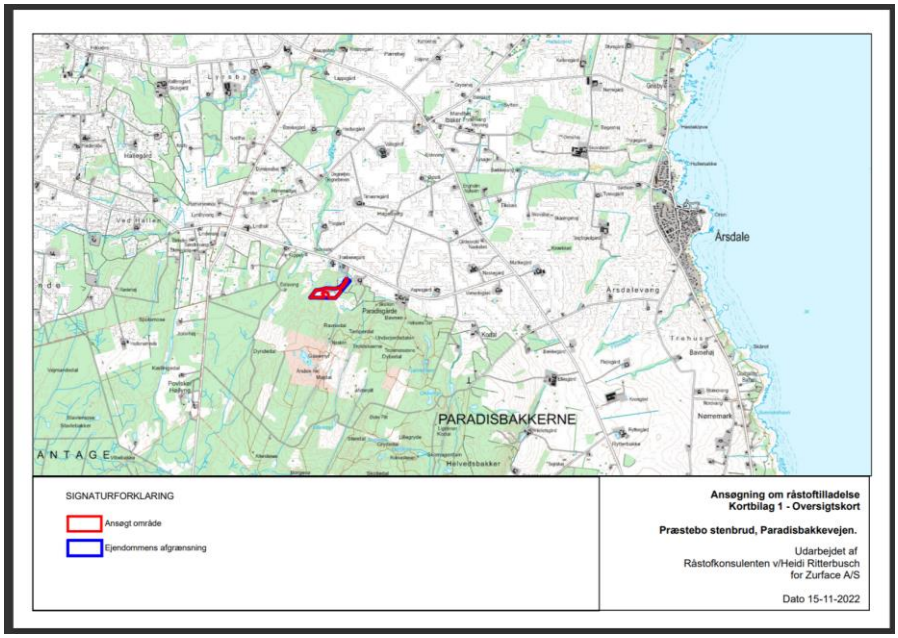

Paradisbakkevejen 13, 3740 Svaneke

Zurface A/S

Indhold

Tilladelse til granitbrydning resume **2**

Vilkår for tilladelsen **3**

Indvinding 3
Overjord 3
Lager og arbejdsområde. 3
Arbejdstider. 4
Støj 4
Lavfrekvent støj, infralyd og vibrationer 5
Støv 6
Mobil knuser 6
Udledning af overfladevand fra stenbrud til åben grøft. 6
Øvrige miljøvilkår 6
Vejadgang 7
Brydning og Efterbehandling 7
Tilsyn 8
Sikkerhedsstillelse 8
Ejer- og brugerforhold 9
Indberetning af råstofafgift og -undersøgelser 9
Fortidsminder 9
Inddragelse af tilladelse 9
Konkurs m.v. 10
Klagevejledning 10

Redegørelse for tilladelse **11**

Ansøgningens indhold 11
Planforhold og Miljøvurdering (VVM) 11
Miljøforhold 11
Støj, støv og vibrationer 12
Forhold vedrørende naturbeskyttelsesloven 12
Væsentlighedsvurdering jf. Habitatbekendtgørelsen 14
Udtalelser fra andre myndigheder/naboer 18
Kopi til 19

Bilag **20**

Tilladelse til granitbrydning resume

Bornholms Regionskommunes Center for Natur, Miljø og Fritid (herefter CNMF) giver hermed tilladelse i henhold til § 7 i Råstofloven til brydning, og indvinding, af indtil 5.000 m^3 paradisbakke granit pr. år, for en periode på 10 år fra tilladelsens udstedelsesdato. Adressen for granitbrydning er Præsteboet matr.: 149e Hovedejerlav Ibsker.

Tilladelsen gives på betingelse af, at firmaet respekterer de stillede vilkår.

Arbejdet må **ikke** starte, før følgende betingelser er opfyldt:

- Området, hvor indvindingen skal ske, skal være sat af i marken efter nærmere aftale med CNMF.

- Der er udarbejdet en grave- og efterbehandlingsplan, som CNMF har godkendt.

- Det skal oplyses til CNMF, hvor stort et areal, firmaet ønsker at have rømmet af, når indvindingen er størst, da dette er en del af grundlaget for udregning af garantibeløbets størrelse.

- CNMF skal have sikkerhed i form af garanti fra pengeinstitut eller kautionsforsikring. Sikkerhedens størrelse kan først beregnes af CNMF, når en grave- og efterbehandlingsplan er godkendt.

- Klagefristen for afgørelsen skal være udløbet. Hvis der er indgivet en klage skal klagesagen være afgjort.

Når afgørelsen er endelig foranlediger CNMF, at vilkår om efterbehandling tinglyses på ejendommen. I henhold til råstofloven skal tinglysningsgebyret betales af ejendommens ejer. CNMF vil opkræve afgiften hos ansøger når tinglysning af deklarationen er foretaget.

Tilladelsen gælder fra den 18.09.2023 til den 18.09.2033. Hvis indvindingen ikke er startet inden 3 år fra tilladelsens udstedelsesdato, bortfalder tilladelsen. Den falder også bort, hvis den ikke har været brugt i 3 år i træk.

I tilladelse til indvinding af råstoffer er der lagt vægt på,

- At arealet er beliggende indenfor et regionalt indvindingsområde i henhold til råstofplan 2016 – 2028 for Bornholms Regionskommune.
- At projektet er screenet for VVM-pligt og projektet ikke påvirker miljøet væsentligt. Jf. VVM afgørelsen.
- At projektet er en fortsættelse af vilkårene fra forrige tilladelse, herunder vilkår fastsat i VVM-rapporten, som dengang viste at brydningsaktiviteten ikke medførte væsentlig påvirkning af miljøet.

Vilkår for tilladelsen

Indvinding.

1. Indvinding af granit kan finde sted inden for det aktive brydningsområde i bilag 1. Der må ikke indvindes nærmere end 5 meter fra naboskel.

2. Indvinding foretages som angivet i brydningsplanen i bilag 3. Planen dækker kun de første 3 år da der er søgt om udvidelse af området. Hvis denne ikke bliver givet inden for de 3 år skal der laves en ny brydningsplan som dækker resten af tilladelsens løbetid.

3. Indvinding må ikke foretages dybere end 1 meter over grundvandspejlet.

4. Indvindingen skal tilrettelægges på en sådan måde, at brudvæggene er stabile, og ikke frembyder fare for nedstyrtning af granitblokke.

5. Der må højest indvindes 5000m^3 granit om året. Dog således at indvindingen skal stilles i bero såfremt oplagret materialer i området overstiger 15.000 m^3 fast klippe (svarer til ca. 24.000 m^3 løs klippe), indtil lageret er nedbragt til 10.000 m^3 fast klippe (svarer til 16.000 m^3 løs klippe)

6. Beskyttede jord- og stendiger i området må ikke fjernes, tildækkes eller beskadiges.

7. Råstofferne skal oparbejdes bedst muligt i forhold til deres kvalitet.

Overjord.

1. Afrømmet overjord og muld deponeres som anvist i bilag 1, med henblik på senere anvendelse til efterbehandling. Depot højden må ikke overstige 3 m fra omgivende terræn.

2. Overjord og muld skal opbevares i adskilte depoter. Under depoter for overjord skal mulden være rømmet af, inden opbygningen af depotet starter.

3. Jord med humus i, f.eks. muld, tørvejord og lignende, må ved efterbehandlingen ikke tildækkes af andre jordarter, da indholdet af organisk materiale ved tildækning giver risiko for forurening af grundvandet på grund af nedbrydning af det organiske materiale.

4. Jordlagene skal opbygges sådan, at jorden bliver bedst mulig til plantevækst bagefter.

Lager og arbejdsområde.

1. Transport, oparbejdning og lagring af granit kan finde sted som anvist i bilag 1, på det viste lager- og arbejdsområde på ca. 1,5 ha.

2. Færdige blokke lagres inden for tilladelsens område, som angivet i brydningsplanen.

3. Der må ikke lagres mere end 15.000 m^3 fast klippe (svarende til 24.000 m^3 løs sten) inden for området.

4. Til- og frakørselsvej må kun benyttes til kørsel.

Arbejdstider.

1. Sprængning af klippe, småsprængninger, andet bearbejdning, sortering og transport af granit, reparation af materiel og afrømning af overjord kan ske fra mandag til fredag mellem kl. 07.00-17.00.

2. En evt. produktion (knusning) af skærver skal foregå i "kampagner" i en periode på højst 3 måneder om året, ligeledes mellem kl. 7.00-17.00.

3. Der må ikke arbejdes, eller ske transport til og fra bruddet i kalendermåneden juli. Der kan dog i mindre omfang afhentes blokke i juli måned, forudsat at naboerne orienteres herom mindst en uge i forvejen.

4. Der må ikke brydes klippe ved sprængninger i kalendermånederne marts og april.

Støj

1. Virksomhedens bidrag til det eksterne støjniveau - må ved nærmeste boligers udendørs opholdsarealer, gårdspladser o. lign. ikke overstige nedenstående grænseværdier[1]:

Mandag-fredag kl. 07.00-18.00, lørdag kl. 07.00-14.00	Mandag-fredag kl. 18.00-22.00, lørdag kl. 14.00-22.00, søn- og helligdage kl. 07-22	Alle dage kl. 22.00-07.00
55 dB (A)	45 dB (A)	40 dB (A)

2. Støjniveauet skal være målt efter retningslinjerne i Miljøstyrelsens vejledning nr. 6/1984 eller beregnet efter retningslinjerne i Miljøstyrelsens vejledning nr. 5/1993 - og angivet som det ækvivalente, korrigerede lydniveau i dB (A).

3. Såfremt der fremkommer klager over støjgener fra virksomheden, eller tilsynsmyndigheden af anden grund finder det nødvendigt, skal virksomheden på tilsynsmyndighedens forlangende lade udføre målinger eller beregninger af støjniveauet efter de retningslinjer, som er angivet i Miljøstyrelsens ovennævnte vejledning. Tilsynsmyndigheden skal altid vurdere om klagen er berettiget inden der kræves støjmålinger.

4. Alle udgifter til støjmålinger eller støjberegninger afholdes af virksomheden.

5. Målinger eller beregninger skal udføres af akkrediteret målefirma, som er omfattet af Miljøstyrelsens godkendelsesordning for støjlaboratorier, eller certificeringsordning under DANAK og som opfylder kravene i relevante vejledninger fra Miljøstyrelsen til Ekstern støj fra Virksomheder.

6. Støjmålinger eller beregning kan højst forlanges én gang årligt.

[1] Miljøstyrelsen har udgivet vejledninger om grænseværdier for støj og om måling og beregning af støj (Miljøstyrelsens vejledning nr. 6/1984 og nr. 5/1993).

7. Målingerne eller beregningerne skal ske efter den på tidspunktet gældende vejledning fra Miljøstyrelsen. Det skal aftales med CNMF, hvor der skal måles.

8. Hvis målingerne eller beregningerne viser, at støjen overskrider grænserne i ovenstående vilkår, skal brugeren sørge for, at der bliver foretaget støjdæmpende foranstaltninger. Nye målinger eller beregninger skal kunne dokumentere, at vilkåret overholdes.

Lavfrekvent støj, infralyd og vibrationer

1. Driften af virksomheden må ikke medføre, at den målte værdi af virksomhedens bidrag til støjen, målt indendørs i de berørte bygninger, overstiger følgende grænser[2]:

Anvendelse	**A-vægtet lydtrykniveau (10-160 Hz), dB**	**G-vægtet infralydniveau dB**
Beboelsesrum, herunder i børneinstitutioner., fritidsboliger og lign.		85
Aften/nat (kl. 18-07)	20	85
Dag (kl. 07-18)	25	
Kontorer, undervisningslokaler og andre lignende støjfølsomme rum	30	85
Øvrige rum i virksomheder	35	90

Grænseværdier for lavfrekvent støj og infralyd (dB re 20 Pa). Grænseværdierne gælder for ækvivalentniveauet over et måletidsrum på 10 minutter, hvor støjen er kraftigst. I tilfælde, hvor støjen er impulsagtig reduceres de anførte grænser med 5 dB

2. Virksomheden skal efter nærmere aftale med tilsynsmyndigheden dokumentere, at grænseværdierne i tabel 1 er overholdt. Dokumentationen sker ved fremsendelse af skriftlig rapport over målinger og beregninger til tilsynsmyndigheden.

3. Efterfølgende skal virksomheden på forlangende fra og efter nærmere aftale med tilsynsmyndigheden lade udføre målinger og beregninger til dokumentation af, at grænseværdierne i tabel 1 er overholdt. Hvis målingerne viser, at den lavfrekvente støj er for stor, skal den dæmpes. Derefter skal der laves nye målinger, som dokumenterer, at grænseværdierne i Tabel 1 kan overholdes.

4. Måling, rapportering og anden dokumentation skal ske i overensstemmelse med retningslinjerne i afsnit 3 (lavfrekvent støj og infralyd) i "Orientering fra Miljøstyrelsen", nr. 9, 1997 om lavfrekvent støj, infralyd og vibrationer i eksternt miljø, af et laboratorium der er godkendt af Miljøstyrelsen til at udføre "Miljømåling - ekstern støj".

5. Grænseværdierne for lavfrekvent støj i tabel 1 anses for overholdt, når et konkret måleresultat, uden tillæg eller fradrag for målingens ubestemthed, er lig med eller under den pågældende grænse.

[2] For eventuelle kontorer og tilsvarende lokaler, hvor der foregår følsomme aktiviteter i virksomheder, gælder grænseværdien Law = 80 dB.

6. Det vurderes ikke sandsynligt, at der vil være mærkbare vibrationer i afstande over 200 m. Der er derfor ikke fastsat vilkår for vibrationer. Det samme gør sig gældende for infralyd (lyd med frekvens under 20 Hz).

Støv

1. Driften af virksomheden må ikke medføre støvgener uden for indvindingsområdet. Hvis det sker, skal der gøres noget for at forhindre støvet fra virksomhedens aktiviteter i at opstå eller brede sig. Dette kan f.eks. ske ved vanding af interne veje og depoter/lagerbunker mv.

2. Hvis CNMF finder det er nødvendigt, skal brugeren af stenbruddet få mængden af støv fra arbejdspladsen målt af et firma, der er autoriseret til det, eller som CNMF har godkendt.

Mobil knuser

1. Det er tilladt at opstille knuser og dertil hørende mobilt tankanlæg inden for lagerarealerne, såfremt det sikres at oplagring og påfyldning ikke medfører spild af brændstoffer eller andre miljøfremmede stoffer i området. Mobilt tankanlæg skal tilses dagligt og henstilles uden for det aktive indvindingsområde, når det ikke bruges.

2. Inden knuseren opstilles og ibrugtages skal produktblad for den valgte model indsendes til CNMF som skal godkende valget. Firmaet skal desuden sandsynliggøre at knuseren kan opfylde de gældende miljøkrav samt relevante vilkår i tilladelsen.

3. Knuserens placering skal endeligt godkendes af CNMF.

4. Såfremt der fremkommer klager, eller tilsyns myndigheden af anden grund finder det nødvendigt, skal virksomheden på tilsynsmyndighedens forlangende lade udføre målinger eller beregninger af støjniveauet m.v. efter de retningslinjer, som er angivet i Miljøstyrelsens ovennævnte vejledning. Tilsynsmyndigheden skal altid vurdere om klagen er berettiget inden der kræves støjmålinger.

5. Knusning kan forekomme i perioder af maksimalt 3 måneders varighed.

Udledning af overfladevand fra stenbrud til åben grøft.

1. Der skal etableres to sedimentationsbassiner – et på hver side af vejen mellem brydningsområdet og søerne. Bassinerne skal sikre at støv og mindre sedimenter bundfældes før det ledes til recipient.

Øvrige miljøvilkår

1. Lokalt opsamlet spildolie, affald og andre miljøskadelige stoffer skal tilses dagligt og opbevares under tag, på et område med støbt fast bund eller i en lukket container.

2. I området skal motordrevne maskiner, materiel og lignende, henstilles på et område med fast bund, så risikoen for forurening minimeres.

3. Materiellet skal holdes i teknisk god stand for at undgå spild af forurenende væsker.

4. Virksomhedens affald skal opbevares og bortskaffes i overensstemmelse, med til enhver tid gældende regulativer fra BOFA.

5. Der må ikke tilføres jord til området, med mindre dette aftales med CNMF i forbindelse med efterbehandlingen. Tilførsel af jord kræver en ansøgning om dispensation fra jordforureningslovens § 52. Der er ikke i nærværende tilladelse taget stilling til hvorvidt der i givet fald vil kunne meddeles dispensation.

Vejadgang

1. Adgang til bruddet sker ad den hidtil benyttede private fællesvej, som kan ses i bilag 1 og kræver ikke fornyet overkørselstilladelse.

2. For at minimere støjpåvirkningen fra transporten skal indvinder sikre at tilkørselsvejen til bruddet fremstår jævn og uden huller.

3. Støvgener skal minimeres i tørre perioder, f.eks. ved overfladevanding.

4. Eventuel skiltning skal ske efter CNMF's anvisning og regler.

Brydning og Efterbehandling

1. Brydningsplanen er anført i bilag 3

2. Efterbehandlingsplanen er anført i bilag 4.

3. Såfremt indvinder ønsker at ændre på indvindingen og/eller efterbehandlingen, eller hvis CNMF vurderer at den gældende brydnings- og efterbehandlingsplan ikke følges eller er realiserbar, kan der stilles krav om en ajourført plan. Til brug for ajourføringen kan CNMF evt. kræve foretaget et nivellement og en opmåling af arealet.

4. Ejeren og brugeren har pligt til at rette sig efter de anvisninger, som CNMF måtte give for at udføre alle de arbejder projektet indeholder.

5. Granitvægge skal afsluttes i etaper, og på en sådan måde, at der ikke er umiddelbar mulighed for nedstyrtning af granitblokke.

6. Landskabelige- og geologiske værdifulde klippevægge skal bevares synlige og må ikke dækkes af ros og jord.

7. Klippevægge skal afsluttes i form og harmoni med omgivelserne.

8. Sten, ros og jord fra dette brud må ikke deponeres permanent i nabobrud til Præstebo.

9. Sten, ros og bundsikringsmateriale der efterlades i bruddet efter endt indvinding, må ikke overstige 10.000 m^3 (løst mål). Det skal udlægges som angivet i firmaets efterbehandlingsplan og ikke i større mængder end der måtte være overjord til dækning af det (der ikke dækkes af vand).

10. Al efterbehandling skal være afsluttet senest 1 år efter indvindingens afslutning, dog senest 1 år efter tilladelsens udløb.

11. Når efterbehandlingen er slut, skal alle bygninger, produktionsanlæg og installationer fjernes fra arealerne. Tilsvarende skal eventuelt anvendt bundsikringsmateriale og vejbelægning som tegl, beton eller lignende graves op af arbejdsveje m.v. og fjernes fra arealerne.

12. Umiddelbart efter afsluttet efterbehandling skal ejer/bruger meddele dette til CNMF, med henblik på en besigtigelse, og godkendelse af efterbehandlingen.

13. I tilfælde hvor indvinding har været afbrudt længere end 3 år, kan CNMF forlange efterbehandlingen gennemført.

14. I tilfælde af at tilladelsen tilbagekaldes efter råstoflovens § 10, eller § 24, indtræder efterbehandlingsforpligtelsen omgående. Efterbehandlingen skal således være afsluttet inden et år efter tilbagekaldelsen.

Tilsyn

1. CNMF har tilsyn med indvindingen. Efter loven har Center for CNMF's medarbejdere adgang til området uden retskendelse for at se, om firmaet overholder lovene og de vilkår, der er givet.

2. Indvinder har pligt til at rette sig efter anvisninger, den tilsynsførende meddeler med hensyn til udførelsen af de ovennævnte arbejder.

Sikkerhedsstillelse

1. Der skal overfor CNMF stilles sikkerhed i form af en garanti fra et pengeinstitut eller kautionsforsikring. Sikkerhedens størrelse kan først beregnes af CNMF, når en grave- og efterbehandlingsplan er godkendt. Tilladelsen giver ikke ret til at begynde indvindingen, før den krævede sikkerhed er stillet.

2. Garantien fra pengeinstitut eller kautionsforsikring skal være i form af depositum, bankgaranti, kautionsforsikring eller lignende. Sikkerheden må ikke være tidsbegrænset. Sikkerheden vil ikke blive frigivet af CNMF, før efterbehandlingsarbejdet er tilendebragt og godkendt.

3. Garantiens størrelse som bliver beregnet af CNMF i forbindelse med godkendelse af grave- og efterbehandlingsplanen er et overslag over, hvad det ville koste at lade efterbehandlingsarbejderne udføre af en fremmed entreprenør.

4. Pengeinstitut eller kautionsforsikring skal pristalsregulere garantien automatisk en gang om året med Danmarks Statistiks pristal for jordarbejder m.v. og med den aktuelle dato som udgangspunkt af hovedstolen og opsummeringen af de enkelte års tillæg.

5. Ved beregning af garantiens størrelse vil det blive forudsat, at efterbehandlingen af skråninger foregår på den måde, som det er aftalt i forbindelse med udarbejdelse af efterbehandlingsplanen.

6. CNMF kan til enhver tid ændre garantiens størrelse, hvis forudsætningerne for beregningen ændres. Hvis der indvindes eller skråningerne efterbehandles på en anden måde, vil garantien kunne afvige fra den beregnede, hvorfor CNMF skal have besked, hvis brydningen eller efterbehandlingen ønskes foretaget på en anden måde end forudsat.

7. Det indgår i beregningen, hvad firmaet har oplyst, at ville have rømmet af, når indvindingen er størst.

Ejer- og brugerforhold

1. CNMF skal altid holdes underrettet om, hvem der ejer det område, indvindingen sker på.

2. CNMF skal altid holdes underrettet om, hvem der står for indvindingen.

3. En eventuel ny indvinder skal fremkomme med forslag til grave- og efterbehandlingsplan, som CNMF skal godkende.

Indberetning af råstofafgift og -undersøgelser

1. Firmaet har hvert år pligt til at indberette til CNMF om arbejdet med indvindingen, herunder hvilke materialer og hvor meget. CNMF sender hvert år skemaer ud til at lave indberetningerne på. CNMF sender de udfyldte skemaer videre til Danmarks Statistik.

2. Firmaet skal betale en afgift til staten for hver m^3, der indvindes. Afgiften opkræves af Skat.

3. Inden tre måneder efter boringer m.v. efter råstoffer i jorden skal resultaterne indberettes til De Nationale Geologiske Undersøgelser for Danmark og Grønland (GEUS). Det skal ske på særlige skemaer, som fås hos GEUS.

Fortidsminder

1. Bornholms Museum skal informeres senest 4 uger inden der afrømmes muld og overjord i de enkelte etaper med henblik på aftale om evt. arkæologiske forundersøgelser.

2. Ved gravearbejde kan firmaet støde på fortidsminder, for eksempel bopladser og gravpladser, der ofte giver sig til kende i form af stenlægninger, potteskår, knogler, trækulsholdig jord eller lignende. Arbejdet skal omgående indstilles i det omfang, det berører fortidsmindet. Fundet skal straks anmeldes efter museumslovens § 27.

3. Anmeldelsen skal ske til Bornholms Museum.

4. Brydningen må ikke påvirke stendiger og lign.

Inddragelse af tilladelse

1. I henhold til Råstoflovens § 10 bortfalder tilladelsen, såfremt den ikke har været udnyttet inden 3 år efter meddelt tilladelse, eller ikke har været udnyttet i 3 på hinanden følgende år.

2. CNMF kan efter loven kalde en tilladelse tilbage i tilfælde af, at firmaet groft eller gentaget overtræder vilkår eller lovene i øvrigt.

Konkurs m.v.

Hvis indvinderens virksomhed går konkurs, i betalingsstandsning eller lignende, har såvel indvinderen som ejendommens ejer pligt til at give CNMF besked om det.

Klagevejledning

Tilladelsen er givet efter §§ 7 og 10 i råstofloven.

Afgørelse om at projektet ikke er VVM-pligtigt er truffet i henhold til miljøvurderingslovens § 21, stk. 1. Afgørelsen kan læses i VVM

Afgørelserne kan påklages til Miljø- og Fødevareklagenævnet.

En evt. klage skal være tilgængelig for Bornholms Regionskommune i klageportalen senest **den 16. oktober 2023 kl 23.59.**

Klageberettigede er: Adressaten for afgørelsen, offentlige myndigheder, en berørt nationalparkfond oprettet efter lov om nationalparker, lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen, landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø, landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål varetager væsentlige rekreative interesser, når afgørelsen berører sådanne interesser og enhver med individuel væsentlig interesse i afgørelsen.

Klagen til Miljø- og Fødevareklagenævnet skal indsendes elektronisk via klageportalen, som man finder et link til på forsiden af Nævnenes Hus, hvor man logger ind med f.eks. MIT-ID.

Klagen videresendes gennem klageportalen til den myndighed, der har truffet afgørelsen. En klage er indgivet, når den er tilgængelig for myndigheden i klageportalen.

For behandling af klagen skal der betales et gebyr. Privatpersoner skal betale et gebyr på 900 kr. Virksomheder og organisationer skal betale et gebyr på 1.800 kr. Gebyret betales med betalingskort i Klageportalen. Gebyret tilbagebetales, hvis klager får helt eller delvis medhold i klagen.

Ansøger får besked, hvis der klages over afgørelsen.

Tilladelsen må ikke udnyttes, før klagefristen er udløbet.

Klage i henhold til råstofloven har opsættende virkning, medmindre klagemyndigheden bestemmer andet.

Hvis afgørelsen ønskes indbragt for domstolene, skal dette jf. råstoflovens § 43 ske inden 6 måneder fra offentliggørelsen af afgørelsen.

Redegørelse for tilladelse

Ansøgningens indhold

ZURFACE A/S har søgt Bornholms Regionskommune om tilladelse efter råstofloven til granitindvinding på 2,2 ha. af landbrugsejendommen Præstebogård matr.nr. 149e Ibsker, Bornholms Regionskommune.

Den tidligere 10-årige brydningstilladelse udløb april 2021. ZURFACE A/S har søgt om fortsat brydningsret, inden for samme område og på samme vilkår.

Der graves indtil 1 meter over grundvandsstand. Nuværende adgangsvej bibeholdes fra stenbruddet til Paradisbakkevejen. Daglig arbejdstid er fra kl. 07.00 – 17.00 på hverdage.

Arealerne efterbehandles til natur formål som anført i bilag 4.

Planforhold og Miljøvurdering (VVM)

Planforhold

Området er udlagt som råstofområde i Råstofplanen for Bornholm 2016-2028.
Området er en del af et større Natura 2000-område nr. 162: Almindingen, Ølene og Paradisbakkerne - dette er belyst i VVM redegørelsen fra 2010 i samt den habitat-væsentlighedsvurdering (og VVM-screening), som er blevet udarbejdet for denne råstoftilladelse.

Miljøvurdering

Hen over sommeren 2010 udarbejdede CNMF en miljøvurdering (VVM). Miljørapportens geografiske område omfattede råstoftilladelsens område.

Miljørapporten belyste følgende hovedproblemer:

- VVM-området ligger indenfor Natura 2000-område og kan derfor potentielt påvirke de naturtyper og beskyttede arter som udgør udpegningsgrundlaget herfor.
- Indenfor VVM-området findes en §3 beskyttet sø som kan påvirkes af brydningsaktiviteten.
- Brydningen indebærer risiko for støj, støv og vibrationer.

Miljørapporten konkluderede at brydningsaktiviteten ikke medførte væsentlig påvirkning af miljøet i forhold til nogen af de tre ovenstående hovedproblemer. I forbindelse med udarbejdelsen af ny tilladelse har kommunen udarbejdet en ny habitat-væsentlighedsvurdering og screenet projektet for miljøvurderingspligt. Denne gav anledning til at tilpasse brydningsområdet (afgørelsen er offentliggjort sammen med denne tilladelse).

Miljøforhold

Vandindvinding, grundvandsbeskyttelse og vandløbsinteresser

Inden for en radius af 500 m. findes tre private vandforsyninger. Den ene (Paradisbakkevejen 17) er tilsluttet alment vandforsyningsanlæg. Paradisbakkevejen 13 har en dybere boring som ikke vurderes at blive berørt. Paradisbakkevejen 19 har en drikkevandsbrønd. Det vurderes, at det er usandsynligt, at

bortledning af overfladevand fra brydningsområdet kan få indflydelse på vandtilførslen til brønden på Paradisbakkevejen 19. Begrundelsen for denne vurdering er for det første, at brydningsområdet ligger langt uden for brøndens topografiske opland.

For det andet ligger såvel brønden som stenbruddet i et område præget af SV-NØ gående sprækkedannelser. Mindst to sådanne større sprækkedannelser ligger mellem stenbruddet og brønden. Vand, der måtte sive mod vest fra brydningsområdet, vil blive opfanget i disse sprækker og fortsætte mod NØ og formentlig ende i Vase Å.
Brydningsområdet ligger således efter al sandsynlighed også uden for brøndens hydrauliske opland.

Den omtrentlige beliggenhed af sprækker og topografisk opland er skitseret på nedenstående kort.

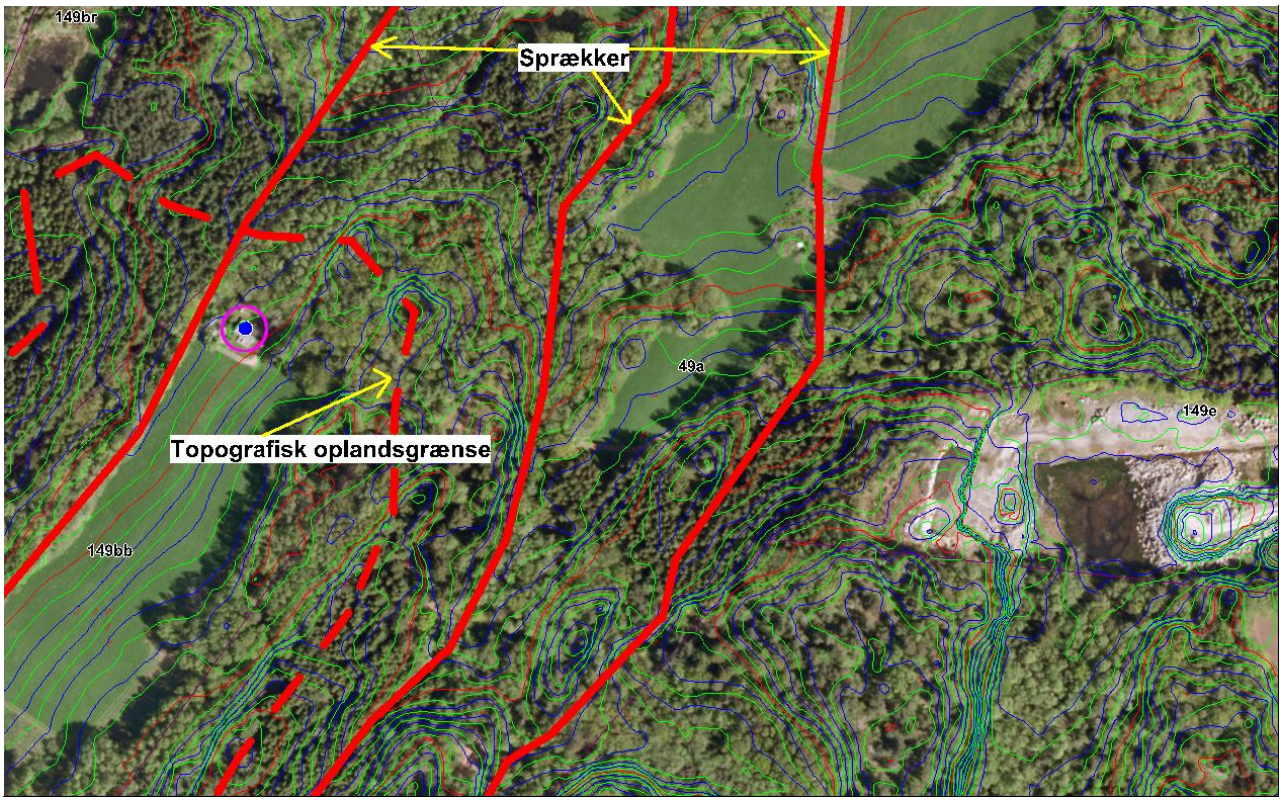

Støj, støv og vibrationer

CNMF har vurderet at afstanden til de nærmeste naboer er så stor, at der ikke er behov for at fastsætte vibrationsvilkår. Der er i råstoftilladelsen stillet vilkår som skal sikre imod støjgener i specifikke perioder. Jordvolde kan skærme for støjen, eller maskinerne kan flyttes til et andet sted i graven. Der er ligeledes fastsat krav om afbødning af støvgener i tørre perioder. Støjen kan f.eks. dæmpes ved at indkapsle eller beklæde maskindele med gummi.

Jordforureningsmæssige forhold

CNMF har ikke kendskab til forureninger i brydningsområdet.

Forhold vedrørende naturbeskyttelsesloven

Der er en sø beskyttet i henhold til naturbeskyttelseslovens § 3 beliggende umiddelbart uden for projektområdet. Projektområdet er planlagt, så det går uden om søen. Der skal ikke ske aktiv brydning i

denne del af området, og derfor er arealet med søen udtaget af projektområdet. Der sker med projektet ingen direkte påvirkning af søen.

Projektområdet er udlagt, så søen og det nærmeste areal omkring denne er udeladt. Der skal således ikke foregå nogen aktivitet umiddelbart omkring søen. Søen fødes primært af vand fra nabomatriklen i syd. Søen er etableret for mange år siden måske for at fungere som et reservoir/en buffer til tilstrømningen sydfra i meget våde perioder. Ansøger beskriver, at regnvand/overfladevand fra bruddet løber bort af sig selv til en åben grøft. Ansøger har ikke hidtil konstateret problemer med, at der løber sediment til søen.

Bornholms Regionskommune besigtigede området den 8. december 2022. Det er kommunens vurdering, at overfladevand fra bruddet løber ud af bruddet via kørevejen og herfra til en grøft på den sydlige side af vejen. Denne grøft fører vandet ud af området. Overfladevand fra området omkring søen løber i en grøft nord for kørevejen, som herefter er ført under vejen og over til den før omtalte grøft.

Det kan ikke fuldstændigt udelukkes, at der kan løbe lidt vand fra bruddet til søen. I så fald vurderes der, at være tale om en begrænset mængde og at vandet vil sive gennem arealerne omkring søen, før det når selve søen. Herved vurderes der ikke at ske en væsentlig påvirkning af søen med sediment.

Projektområdet omfatter også området omkring kørevejen ind til bruddet. Denne går tæt forbi en anden § 3-beskyttet sø. Der vurderes ikke at ske nogen påvirkning af denne sø. Ansøger har hidtil ikke konstateret problemer med, at der løber sediment til søen via grøften. For at sikre tilstanden i de to §3-beskyttede søer, er der stillet krav om at der etableres to sedimentationsbassiner – et på hver side af vejen, se bilag 1.

Der er desuden fremkommet et vandhul bevokset med dunhammer i den mest vestlige del af området. Iflg. Miljøstyrelsens 'Vejledning om naturbeskyttelseslovens § 3-beskyttede naturtyper' gælder følgende: 'Efter praksis er søer, der er dannet som følge af gravning under grundvandsspejlet i råstof-grave, omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, når udgravningen er afsluttet, forudsat at søen er større end 100 m2, og der har udviklet sig et karakteristisk dyre- og planteliv i tilknytning til søen. En råstofgrav betragtes i den sammenhæng normalt som færdigt udgravet, når efterbehandlingen er afsluttet og godkendt af råstofmyndigheden.'

Søen/vandhullet bevokset med dunhammer beliggende i den mest vestlige del af området vurderes at være dannet som følge af gravning, men idet udgravningen ikke er afsluttet (efterbehandlingen er ikke afsluttet og godkendt), vurderes søen ikke at være omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 på nuværende tidspunkt.

Projektet vurderes således ikke at have en væsentlig påvirkning på beskyttet natur.

Luftfoto med registrerede beskyttede søer omkring projektområdet.

Væsentlighedsvurdering jf. Habitatbekendtgørelsen

Forhold vedrørende Natura 2000

I henhold til habitatbekendtgørelsens § 6 og § 7, stk. 3, skal der ved udarbejdelse af råstoftilladelser foretages en vurdering af, om det ansøgte har en væsentlig påvirkning på Natura 2000-området. Kan det ikke udelukkes, skal der foretages en egentlig konsekvensvurdering. Viser vurderingen, at projektet vil skade Natura 2000-området, kan der ikke meddeles tilladelse til det ansøgte.

Projektområdet ved Præstebro Stenbrud er beliggende i Natura 2000-område nr. 196 Almindingen, Ølene og Paradisbakkerne. Natura 2000-området består af habitatområde H162 og fuglebeskyttelsesområde F80.

På udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området er en række naturtyper og arter. Se tabellerne herunder.

Udpegningsgrundlag for Habitatområde nr. 162		
Naturtyper:	Søbred med småurter (3130)	Kransnålalge-sø (3140)
	Næringsrig sø (3150)	Brunvandet sø (3160)
	Vandløb (3260)	Tør hede (4030)
	Enekrat (5130)	Kalkoverdrev* (6210)
	Surt overdrev* (6230)	Tidvis våd eng (6410)
	Hængesæk (7140)	Avneknippemose* (7210)
	Kildevæld* (7220)	Rigkær (7230)
	Indlandsklippe (8220)	Bøg på mor (9110)
	Bøg på muld (9130)	Ege-blandskov (9160)
	Vinteregeskov (9170)	Stilkege-krat (9190)
	Skovbevokset tørvemose* (91D0)	Elle- og askeskov* (91E0)
Arter:	Bred vandkalv (1081)	Lys skivevandkalv (1082)
	Stor vandsalamander (1166)	Bechsteins Flagermus (1323)
	Damflagermus (1318)	

Naturtyper og arter, der udgør det gældende udpegningsgrundlag for Natura 2000-området. Tal i parentes henviser til de talkoder, som benyttes for naturtyper og arter fra habitatdirektivets bilag 1 og 2. * angiver, at der er tale om en prioriteret naturtype. Udpegningsgrundlag for habitatområder er blevet revideret som beskrevet i basisanalysen.

Udpegningsgrundlag for Fuglebeskyttelsesområde nr. 80		
Fugle:	Rørdrum (Y)	Rød glente (Y)
	Rørhøg (Y)	Hvepsevåge (Y)
	Engsnarre (Y)	Plettet rørvagtel (Y)
	Trane (Y)	Perleugle (Y)
	Sortspætte (Y)	Rødrygget tornskade (Y)

Fugle, der udgør det gældende udpegningsgrundlag for Natura 2000-området. I parenteserne står "T" for trækfugl og "Y" for ynglefugl. Udpegningsgrundlag for fuglebeskyttelsesområder er blevet revideret som beskrevet i basisanalysen.

På kortudsnittet herunder ses de habitatnaturtyper, som er kortlagt i området omkring bruddet. Det ses, at umiddelbart syd for det ansøgte brydningsområde (det eksisterende brydningsområde), er der kortlagt et areal med habitatnaturtypen 'Indlandsklippe'. Umiddelbart nordvest for området er kortlagt et areal med habitatnaturtypen 'Egeskov'. De to naturtyper vurderes ikke at blive berørt af projektet, idet der kun er ansøgt om tilladelse til brydning i det eksisterende brydningsområde.

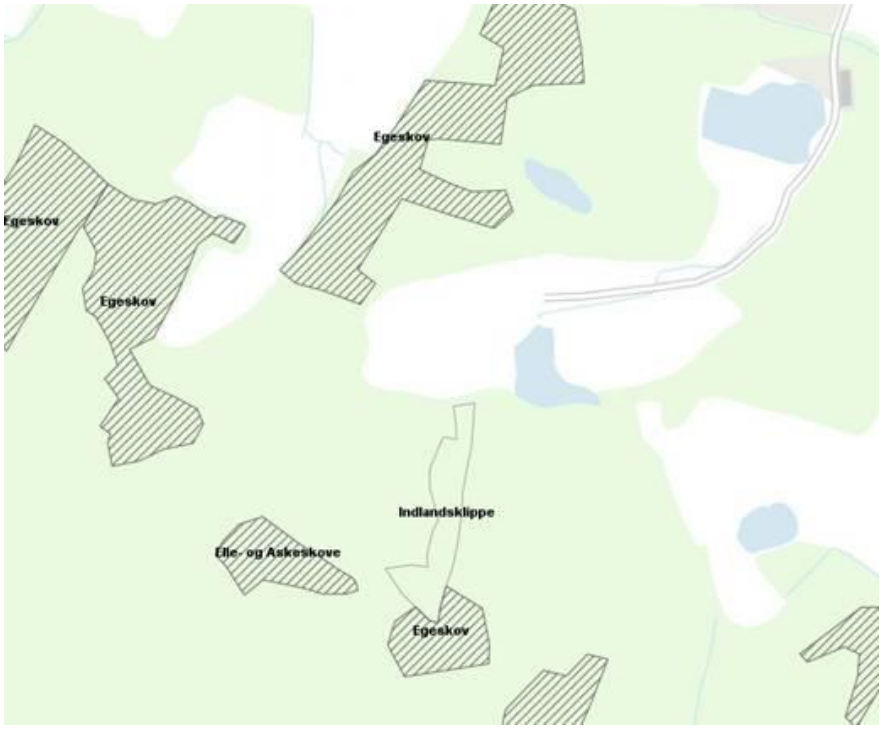

Kortlagte habitatnaturtyper i området omkring Præstebro Stenbrud.

På udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området indgår arterne bred vandkalv, lys skivevandkalv, stor vandsalamander, damflagermus og bechsteins flagermus. Damflagermus vurderes af Miljøstyrelsen ikke at være tilstede i Natura 2000-området. Ingen af de øvrige arter er konstateret i dette område i forbindelse med den seneste statslige overvågning (iht. naturdata, der ligger til grund for basisanalyser 2022-2027 Miljøgis (mim.dk)). Bornholms Regionskommune har endvidere gennemgået de tilgængelige databaser Naturbasen, Naturdata og arter.dk, og der er heller ikke i disse registreringer af arter på udpegningsgrundlaget i projektområdet eller i umiddelbar nærhed heraf.

På udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området er en række fuglearter, hvoraf en del af knyttet til skov. Der er ikke registreret fuglearter eller levesteder for fuglearter på udpegningsgrundlaget i umiddelbar nærhed af projektområdet. Det nærmeste kortlagte levested for fuglearter på udpegningsgrundlaget i basisanalyse 2022-2027 for Natura 2000-området er Ølene, som er beliggende ca. 4,5 km fra projektområdet. Der er heller ikke i de tilgængelige databaser Naturbasen, Naturdata og arter.dk nogen registreringer af fuglearter på udpegningsgrundlaget i projektområdet eller i umiddelbar nærhed heraf.

I forbindelse med VVM-redegørelsen, som blev udarbejdet i 2010 forud for tilladelse til fortsat granitbrydning i bruddet, blev området undersøgt for fuglearter på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området. Det kunne konstateres, at der ikke blev fundet eller var kendskab til ynglende eller rastende fuglearter på udpegningsgrundlaget i eller lige omkring bruddet. De nærmeste registreringer blev foretaget 500 m syd for området.

Projektområdet har karakter af et eksisterende granitbrud. Der skal i forbindelse med det ansøgte projekt ikke ryddes skov, idet indvindingen foregår i det eksisterende brydningsområde. Projektområdet vurderes ikke at indeholde særligt egnede levesteder for fuglearter på udpegningsgrundlaget, hverken for arter knyttet til skov eller for arter knyttet til fugtige enge og moser. Projektområdet vurderes heller ikke at indeholde særligt egnede levesteder for de andre arter på udpegningsgrundlaget (bred vandkalv, lys skivevandkalv, stor vandsalamander og Bechsteins flagermus).

En ny råstoftilladelse vil betyde, at driften i bruddet fortsætter. Bornholms Regionskommune vurderer på baggrund af ovenstående, at fortsat drift i bruddet ikke vil medføre en væsentlig påvirkning på yngle- og rasteområder for arter på udpegningsgrundlaget eller medføre væsentlig forstyrrelse for arter på udpegningsgrundlaget.

Bornholms Regionskommune vurderer samlet, at det ansøgte ikke vil medføre en væsentlig påvirkning på naturtyper eller arter på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området.

Forhold vedrørende Bilag IV-arter
I henhold til habitatbekendtgørelsens § 10 og § 7, stk. 3, skal der ved udarbejdelse af råstoftilladelser foretages en vurdering af, om det ansøgte kan beskadige eller ødelægge yngle- og rasteområder for arter på habitatdirektivets Bilag IV.

Bilag IV-arterne er særligt strengt beskyttede. Bilag IV-arter, som forekommer på Bornholm, er bl.a. arter af flagermus, paddearterne løvfrø, springfrø, strandtudse, grønbroget tudse og stor vandsalamander, arter af vandkalve og guldsmede samt markfirben.

Bornholms Regionskommune har gennemgået de tilgængelige databaser Naturbasen, Naturdata og arter.dk, og der er i disse ikke registreringer af Bilag IV-arter i projektområdet. Der er dog tidligere (senest i 2001) registreret løvfrø i en sø beliggende ca. 90 m sydøst for projektområdet og (senest i 2003) i en sø beliggende ca. 435 m vest for brydningsområdet. Bornholms Regionskommune er endvidere bekendt med, at der blev hørt en løvfrø i nærheden af projektområdet i 2021.

Det kan ikke udelukkes, at søen beliggende tæt på projektområdet kan udgøre et leveområde for løvfrø eller andre padder på Bilag IV. Der vurderes, som beskrevet ovenfor (under afsnittet 'Forhold vedrørende naturbeskyttelsesloven'), ikke at ske nogen væsentlig påvirkning af søen, og projektet vurderes således ikke at medføre en væsentlig påvirkning af søens potentiale som levested for løvfrø eller andre Bilag IV-arter.

Når løvfrøen ikke yngler, og dermed er i vandet, kan den findes i solrige områder med tæt vegetation, herunder skovkanter, græsningsoverdrev og levende hegn. I sommermånederne søger løvfrøerne ly i buske eller høje urter, som f.eks. brombær og tjørn, hvor de klatrer op og sidder. De opholder sig sjældent nede på jorden. Vinterdvalen tilbringes nede i jorden under blade og grene eller i revner i murværk eller stendiger,

Det er kommunens vurdering, at eventuelle løvfrøer, som kan opholde sig ved søen, vil bruge skoven og skovbrynet umiddelbart syd for søen som rasteområde frem for det åbne, brydningsområde i projektområdet, hvor der ikke er egnet vegetation.

Løvfrøen foretrækker at vandre via våde enge, levende hegn og lign. Det er kommunens vurdering, at den ikke har vandringsruter gennem brydningsområdet, idet området er åbent og goldt uden egnet vegetation. Desuden er de to søer, hvor løvfrø tidligere er registreret, beliggende, så den naturlige vej mellem de to søer er syd om og ikke igennem brydningsområdet.
Der sker ikke rydning af skov i forbindelse med projektet, hvorfor det ikke vurderes at påvirke træer, som kan udgøre yngle- eller rasteområder for flagermus.

Markfirben kan have yngle- og rasteområder på steder med bar og løs, gerne sandet jord. Det kan bl.a. være råstofgrave. Præstebo Stenbrud er et granitbrud med hårde klippeflader i bruddet og ikke løs

sandet jord. Men der er også områder med bar jord, ros og blokke i projektområdet, og markfirben kan anvende klippeflader til solbadning.

I databaserne Naturbasen, Naturdata og arter.dk er der registreret forekomster af markfirben ca. 1-1,5 km fra projektområdet i Paradisbakkerne. Det kan således ikke fuldstændig udelukkes, at der kan forekomme markfirben i projektområdet, men de er ikke registreret i umiddelbar nærhed af bruddet.

En ny råstoftilladelse vil betyde, at driften i bruddet fortsætter. Det er råstofindvindingen, som har skabt de forhold med bar jord og klipper, som er i projektområdet i dag. Fortsat drift vil betyde, at denne type arealer fortsat vil være til stede i projektområdet. Selve brydningen foretages i hård klippe, som ikke i sig selv vurderes at kunne udgøre et yngleområde for markfirben. Herudover vil der i projektområdet være oplagsarealer med bar jord og oplagring af ros og blokke, og der vil være et overjordsdepot. Der vil således fortsat være forhold til stede i projektområdet, som kan være gunstige for markfirben. Fortsat drift i bruddet vil medvirke til at opretholde områdets tilstand og vurderes derfor ikke at ødelægge eller beskadige eventuelle yngle- eller rasteområder for markfirben i området.

Bornholms Regionskommune vurderer på baggrund heraf, at den ansøgte råstofindvinding ikke vil medføre forsætlig forstyrrelse af eller drab på individer eller beskadigelse eller ødelæggelse af yngle- og rasteområder for Bilag IV-arter.

Udtalelser fra andre myndigheder/naboer

Forhøring af proces og ansøgningsmateriale har været i høring i perioden fra d. 8. – 20. december 2022.

Følgende har været hørt i høringsperioden:
Bygherre
Lodsejer
Naboer indenfor 500 meters radius
Naturstyrelsen Bornholm
Danmarks Naturfredningsforening
Dansk Ornitologisk Forening
Dansk Botanisk forening
Bornholms Museum
Bornholms Energi og Forsyning
TDC
Friluftsrådet
Slots og Kulturstyrelsen

Der er under høringen fremsendt tre høringssvar:

- TDC skrev, at de ingen bemærkninger havde til det ansøgte.
- En nabo var uforstående overfor, at råstofindvindingen kunne fortsætte, når indvindingen forekommer i et natura 2000-område, der er støjgener (også når borger udlejer sit hus over sommeren) og da Naturstyrelsen måske rejser fredningssag for Paradisbakkerne.

  Kommunen har fremsendt bemærkningerne til Zurface A/S angående støj i sommermånederne. De kvitterede med, at de ikke bryder i Juli måned.

  Ydermere vedrørende støj, er kommunen bevidst om, at støj kan være en belastende faktor for naboer, også selvom lovsatte støjgrænser ikke overskrides. Når det er sagt, kan aktiviteten fra en virksomhed fortsætte så længe støjgrænserne er overholdt. Der er udført støjberegninger som del af VVM-redegørelsen i kommuneplantillæg 30 med den fælles nordiske beregningsmodel for industristøj. Såfremt der fremkommer klager over støjgener fra virksomheden, eller

tilsynsmyndigheden af anden grund finder det nødvendigt, skal virksomheden på tilsynsmyndighedens forlangende lade udføre målinger eller beregninger af støjniveauet efter de retningslinjer, som er angivet i Miljøstyrelsens vejledning. Tilsynsmyndigheden skal altid vurdere om klagen er berettiget inden der kræves støjmålinger.
I forhold til Natura 2000-området, er der ikke i lovgivningen et forbud mod råstofindvinding, men man skal i forbindelse med en råstoftilladelse foretage en vurdering af, om det kan medføre en væsentlig påvirkning på Natura 2000-området og de arter og naturtyper, som er på udpegningsgrundlaget for området. Denne vurdering foretages i forbindelse med sagsbehandlingen og fremgår af råstoftilladelsen. I forhold til en kommende fredning af Paradisbakkerne, er der ikke lavet et egentlig fredningsforslag endnu. Kommunen har derfor ikke noget at kunne forholde sig til. Råstofindvindingen forekommer indenfor et råstofindvindingsområde fastsat i Kommunens Råstofplan 2016 – 2028. Når der er rejst en fredningssag (dvs at Fredningsnævnet har modtaget et fredningsforslag og det er offentligt bekendtgjort) må man ikke foretage sig noget i området der er i strid med forslaget. Men der er endnu ikke rejst en fredningssag og kommunen kender heller ikke til indholdet endnu. Dvs. at selvom der er planer om evt. at frede Paradisbakkerne, kan det ikke begrunde et afslag.

- Dansk Ornitologisk Forening (DOF) sendte et høringssvar, hvor de skrev: " Vi vil gerne gøre opmærksom på, at der yngler Vandrefalk i området, nærmere bestemt i det nedlagte og vandfyldte brud nærmere Præstebogård. Vandrefalkene ynglede med succes i 2022, men har også opholdt sig i området i 2021. Der er ca. 200 m mellem redestedet og brydningsområdet, så det bliver næppe noget større problem. Hvis det er muligt, vil det dog være godt at undgå større sprængninger i den tidlige ynglefase, dvs. marts-april, så fuglene ikke skræmmes væk. Vi har også bemærket, at der i efterbehandlingsplanerne nævnes, at stejlsider ønskes bevaret. Det er vi meget glade for, da netop Vandrefalk og også Stor Hornugle, som formentlig vil indvandre inden for en overskuelig fremtid, har behov for sådanne ynglehabitater." Høringssvaret blev videresendt til Zurface A/S som på baggrund af høringssvaret har lavet en projekttilpasning hvor månederne marts og april friholdes for sprængninger.

Høringssvaret gav anledning til, at oplysningerne blev inddraget i behandlingen af den tilhørende screening for miljøvurderingspligt. Bornholms Regionskommune har i den forbindelse vurderet, at projektet, med råstofindvinders projekttilpasning ikke påvirker vandrefalken væsentligt. Se mere i screeningsafgørelsen i VVM.

Udkastet til råstoftilladelsen med bilag blev sendt i høring i perioden fra d. 13. – 27. januar 2023.
Følgende blev hørt:
Bygherre
Lodsejer
Naboer indenfor 500 meters radius.
Danmarks Naturfredningsforening
Dansk Ornitologisk Forening
Dansk Botanisk forening
Naturstyrelsen Bornholm
Slots og Kulturstyrelsen
Friluftsrådet

Kopi til

Den endelige råstoftilladelse er d. 18/9-2023 sendt til:
Naboer indenfor 500 meters radius
Bygherre

Lodsejer
Dansk Naturfredningsforening
Dansk Ornitologisk Forening
Dansk Botanisk Forening
Bornholms Museum
Bornholms Energi og Forsyning
Naturstyrelsen Bornholm
SKAT

Tilladelsen er udarbejdet af:
CNMF ved Jon Munch-Petersen i 2022 og Rikke Jørgensen 2023.

Bilag

Bilag 1: Zurface A/S kortmateriale over det ansøgte projektområde.
Bilag 2: Zurface A/S oversigtskort
Bilag 3: Brydningsplan
Bilag 4: Efterbehandlingsplan

Bilag 1: Zurface A/S kortmateriale over det ansøgte projektområde

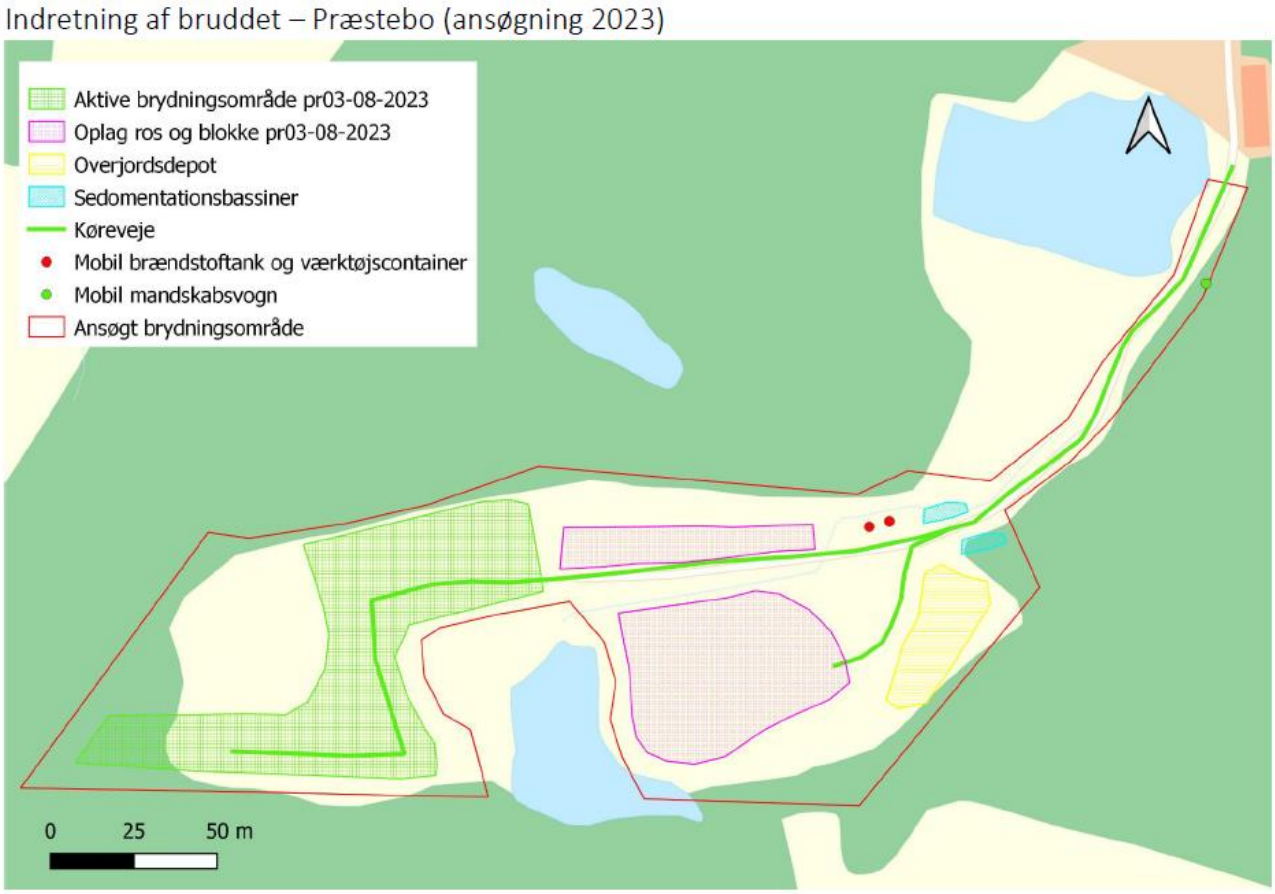

Bilag 2: Zurface A/S oversigtskort

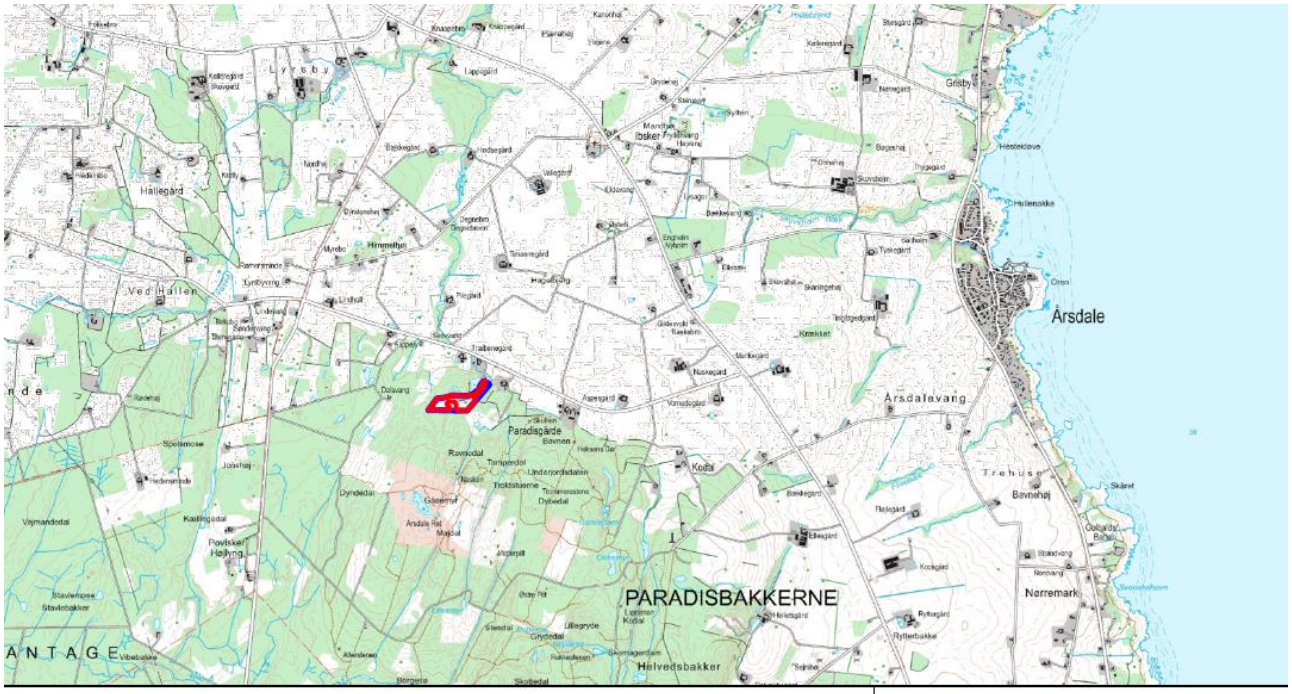

SIGNATURFORKLARING

Ansøgt område

Ejendommens afgrænsning

Ansøgning om råstoftilladelse
Kortbilag 1 - Oversigtskort

Præstebo stenbrud, Paradisbakkevejen.

Udarbejdet af
Råstofkonsulenten v/Heidi Ritterbusch
for Zurface A/S

Bilag 3 Brydningsplan

Brydningsplan for Præstebo Granitbrud

Ansøgning 2023

Da Paradis Granitbrud vil blive søgt udvidet mod syd umiddelbart efter meddelelse af brydningstilladelse p.b.a. denne ansøgning, er der kun angivet brydningsområder for de næste 3 år.

Der vil blive brudt i ca. 6 m dybde under nuværende terræn indenfor de markerede områder på kortet nedenfor.

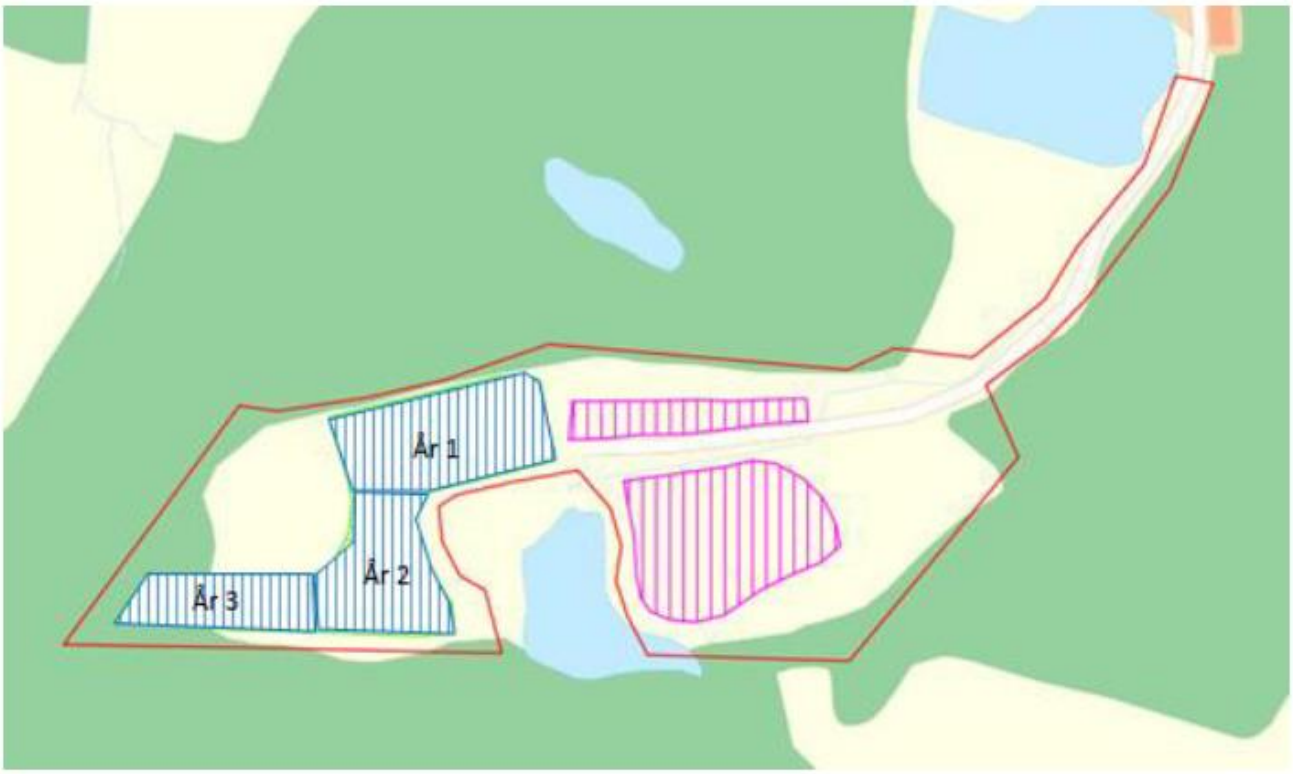

Kortet viser brydningsområder for de næste tre år (blå skravering). Rød markering viser afgrænsning af råstoftilladelsen og pink skravering er oplag af ros og blokke.

Bilag 4 Efterbehandlingsplan.

Efterbehandlingsplan for Præstebo Granitbrud

Ansøgning 2023

Efterbehandlingsplanen for Præstebo Granitbrud er identisk med den efterbehandling der var planlagt for den tilladelse der udløb 13. april 2021.

Arealet efterbehandles til natur og der forventes en langsom invasion af naturligt forekommende dyre- og planteliv. I bunden af bruddet etableres en sø med udløb til en eksisterende grøft.
Det eksisterende §3 sø/vådområde vil blive bevaret under brydning og efterbehandling, således at der i bruddet efter efterbehandling er to mindre søer.

Ved brudhullet vil der langs en del af bruddets kant fremstå lodrette granitvægge. Det sikres, at granitvægge afsluttes på en sådan måde, at der ikke er mulighed for nedstyrtning af løse granitblokke.

Brudhullet forbindes med den nuværende grøft som løber gennem området, således at der med tiden i bunden opstår en mindre sø.

En del af det overskydende ros kan anvendes til at skabe naturlige barrierer i den nye sø, som adskiller lavvandede områder fra dybere dele af søen således at risikoen for at der forekommer fisk i den lave ende af søen minimeres.

Det tilstræbes at mindst muligt ros og overjordsmateriale efterlades i bruddet. Det ros/grus og jord der er tilbage efter endt brydning vil om muligt blive placeret under søoverfladen og i de dele af bruddet, hvor der ikke er lodrette klippeflader. Omfanget af dette aftales forinden med Bornholms Regionskommune. De lodrette klippeflader vil fremstå så nøgne som muligt. Eventuelle restprodukter herudover fjernes fra bruddet.

Det nuværende § 3 område inden for graveområdet vil forblive et lavvandet vådområde.

Øvrige lager af, blokke mv. samt vejanlæg mv. anvendes enten i efterbehandlingen eller fjernes fra området senest 1 år efter at brydningen er ophørt.

Herefter vil området overgå til naturområde med langsom indvandring af naturligt forekommende arter.

Figur 1 og 2 viser hvorledes der etableres en sø/vådområde umiddelbart vest for det nuværende engareal. Vest for søen anvendes evt. overskydende usorteret ros til opfyldning af brydningshullet således at der her er mulighed for at lave en del af søen mere lavvandet.

Figur 2 et tværsnit omkring brudhullet, der er delvist omdannet til en sø. Landskabets oprindelige kontur er vist med stiplet linje. Brudhullet er illustreret delvist opfyldt med ros (brunlig farve). Placeringen af snittet er vist på figur 1. I området findes dog enkelte højereliggende områder som når op i kote 92.

Figur 1. Visualisering af områdets efterbehandling. Stiplet linje viser placering af nedenstående profil. Det markerede med gråt, er områder der vil henstå som lodrette klippeflader, eller skrå delvis bevoksede områder med klippefremspring.

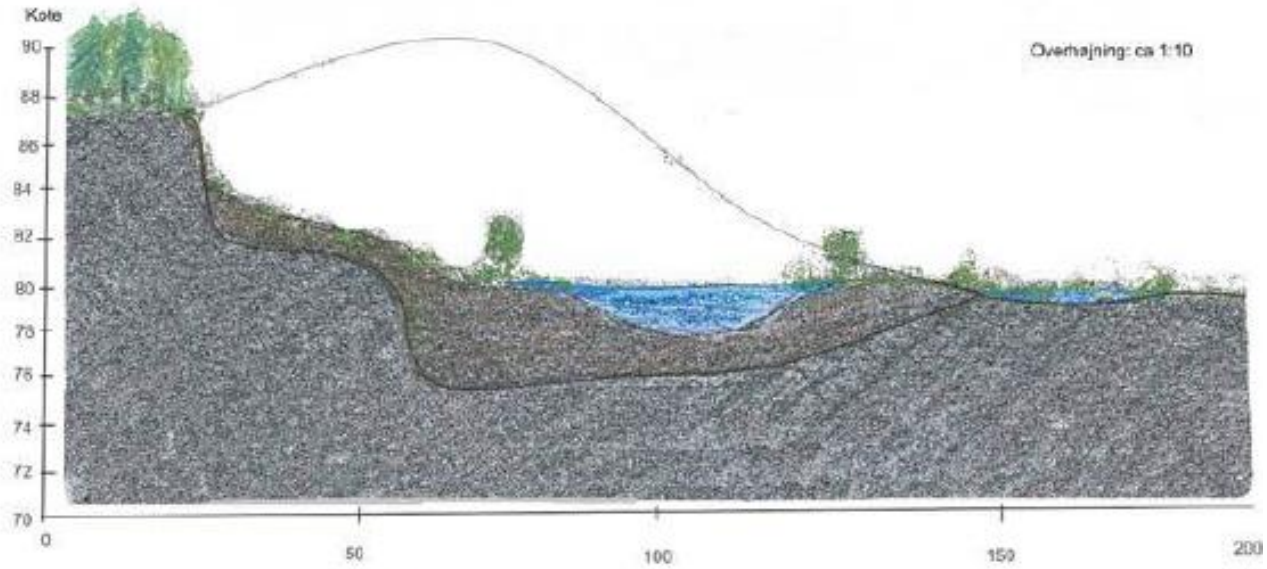

Figur 2. Tværsnit af området efter efterbehandling. Overhøjning ca. 1:10